

ної галузі, потребує заходів щодо вдосконалення калькулювання витрат на експлуатацію машин і механізмів, зближення концептуальних засад податкового і бухгалтерського обліку, аналізу методів нарахування амортизації з огляду на величину, що включена до договірної ціни на будівництво.

- 1.Бланк І.А. Управління фінансовими ресурсами. – К.: «ОМЕГА –Л/ Ельга», 2010. – 716 с.
- 2.Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств / М.Д. Білик. – К.: Т-во Знання, КОО,1999. – 312 с.
- 3.Борисенко З.М. Амортизаційна політика / З.М.Борисенко. – К.: Наукова думка, 1993. – 135 с.
- 4.Бутинець Ф.Ф., Усач Б.Ф., Виговська Н.Г. Аудит і ревизія підприємницької діяльності / За ред. Бутинця Ф.Ф. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 416 с.
- 5.Голов С.В. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами / С.В.Голов, В.М.Костюченко. – К.: Екаунт, 2000. – 318 с.
- 6.Гордієнко Н.І. Фінансовий облік. – Харків: ХНАМГ, 2005. – 288 с.
- 7.Державні будівельні норми України, затверджені наказом Держбуду України від 07.05.2002 № 80.
- 8.Загородній А.Г., Стадницький Ю.І. Менеджмент реальних інвестицій. – К.: Т-во Знання, 2000. – 209 с.
- 9.Зятковский И.В. Бюджет предприятия как инструмент управления финансовыми ресурсами / И.В.Зятковский // Финансы Украины. – 2006. – №7. – С.78-89.
- 10.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів», затверджений від 24.12.2004р. №817 (із змінами і доповненнями від 11.12.2006р. №1176).

Отримано 25.10.2010

УДК 330.115

І.А.ЮРЧЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ОКП «ДОНЕЦЬКТЕПЛОКОМУНЕНЕРГО»

Аналізуються теоретико-методичні підходи до визначення організаційно-економічного механізму управління, запропоновано авторський підхід до визначення організаційно-економічного механізму управління та організаційно-економічного механізму управління дебіторською заборгованістю на комунальних підприємствах теплової енергетики, удосконалено організаційно-економічний механізм управління дебіторською заборгованістю на ОКП «Донецьктеплокомуненерго».

Анализируются теоретико-методические подходы к определению организационно-экономического механизма управления, предложен авторский подход к определению организационно-экономического механизма управления и организационно-экономического механизма управления дебиторской задолженностью на коммунальных предприятиях тепловой энергетики, усовершенствован организационно-экономический механизм управления дебиторской задолженностью на ОКП «Донецьктеплокомуненерго».

The analysis of the theoretical and methodical going is conducted near determination of organizationally-economic mechanism of management, the authorial going is offered near determination of organizationally-economic mechanism of management and organizationally-economic mechanism of management by an account receivable on the communal enterprises of thermal energy, improved organizationally-economic mechanism of management by an account receivable on ACE «Donetskteplokommynenergo».

Ключові слова: дебіторська заборгованість, організаційно-економічний механізм управління, формування дебіторської заборгованості, оборотність дебіторської заборгованості, інкасація дебіторської заборгованості.

В умовах глибоких трансформаційних процесів, що відбуваються в економіці України необхідно переосмислити теоретико-методичні підходи до визначення організаційно-економічного механізму управління, особливо в сфері формування та інкасації дебіторської заборгованості на підприємствах комунального теплопостачання.

На основі аналізу існуючих теоретичних досліджень до обґрунтування організаційно-економічного механізму управління визначено відповідні підходи:

1. Функціональний (А.Азріліян [3], Г.Козаченко [6], І.Моргачов [8], О.Топоркова [10], М.С.Шаманський, Т.О.Степанова [12] та ін.): розглядають організаційно-економічний механізм як сукупність або комплекс різноманітних взаємопов'язаних дій або процесів, що діють в рамках відповідної системи або частини системи. Представники існуючого підходу фокусують увагу на важливій характеристиці організаційно-економічного механізму управління – функціональності. Натомість, це лише одна з характеристик цього механізму і не відображає цю категорію як систему управлінських дій, в рамках якої враховано й інші важливі ознаки та характеристики.

2. Цілеорієнтований (В.Васильєв, А.Недзянко [4], С.Тульчинська [11] та ін.): в рамках представленого підходу визначається організаційно-економічний механізм з позиції його спрямування на вирішення поставлених завдань та досягнення цілей. Як і у попередньому підході, представлені автори також однобічно віддають перевагу одній з ознак, яка має результуючий характер. Натомість, не враховують інші ознаки та характеристики, що знижує рівень системності організаційно-економічного механізму управління.

3. Системний підхід (Г.Астапова [1], Д.Богиня [2], О.Грішнова, А.Василик [5], Ю. Лисенко, П.Єгоров [7], Г.Остапова [9] та ін.): організаційно-економічний механізм розглядається як система органічно взаємопов'язаних елементів (функціональних, організаційних, соціально-економічних, виробничо-господарських, інформаційних, нормативно-правових, екологічних, галузевих, територіальних та ін.), реалізація якого здійснюється на основі управлінських дій, спрямованих на

нівелювання негативних явищ для забезпечення стратегічного розвитку.

Отже, узагальнюючи існуючі теоретико-методичні підходи до визначення організаційно-економічного механізму управління та розділяючи положення представників системного підходу, запропоновано визначати організаційно-економічний механізм управління як систему цілеспрямованих управлінських дій, які впливають на взаємопов'язані функціональні, організаційні, соціально-економічні, виробничо-господарські, інформаційні, нормативно-правові, екологічні, галузеві, територіальні елементи для нівелювання негативних явищ з метою забезпечення стратегічного розвитку підприємства.

Виходячи з вищезазначеного, організаційно-економічний механізм управління дебіторською заборгованістю споживачів за послуги теплопостачання розглядається як система цілеспрямованих управлінських дій, які впливають на формування й інкасацію дебіторської заборгованості підприємств комунальної теплоенергетики на основі взаємодії відповідних елементів, в яких використовуються показники стану, руху та інкасації дебіторської заборгованості, спрямовані на споживачів послуг і реалізація яких здійснюється спеціальним контролюючим органом підприємства.

Слід зазначити, що в контексті розробки та удосконалення організаційно-економічного механізму управління дебіторською заборгованістю споживачів за послуги теплопостачання важливе значення набуває визначення напрямів його формування (рис.1).

Отже, для формування організаційно-економічного управління дебіторською заборгованістю споживачів за послуги теплопостачання запропоновано здійснювати наступні дії, визначені за напрямками, вказаними на рис.1.

1. Для забезпечення формування й впровадження організаційно-економічного механізму управління дебіторською заборгованістю необхідно створити контролюючий орган за формуванням, рухом та інкасацією дебіторської заборгованості. На цей орган покладено організацію процесу формування та функціонування організаційно-економічного механізму та прийняття відповідних управлінських рішень щодо інкасації дебіторської заборгованості.

2. Для отримання достовірних результатів у контексті управління дебіторською заборгованістю на комунальному підприємстві необхідно визначити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на формування, рух та інкасацію дебіторської заборгованості. Представлені два напрями можна вважати початковими, які створюють підґрунтя для формування організаційно-економічного механізму управління і є ло-

комотивом його функціонування.

3. В результаті здійснення попередніх двох напрямів, формується інформаційно-аналітичне забезпечення щодо формування та інкасації дебіторської заборгованості, використана інформація в якому повинна бути повною, достовірною й віддзеркалювати особливості функціонування комунальних підприємств.

4. На основі відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення здійснюється аналіз стану та руху дебіторської заборгованості за послуги теплопостачання, в рамках якого використовуються показники стану та руху дебіторської заборгованості та інструментарій економічного аналізу.

5. Для характеристики впливу дебіторської заборгованості на платоспроможність та результативність діяльності комунального підприємства використовуються результати встановлених причинно-наслідкових зв'язків між економічними показниками.

6. Для розробки організаційно-економічного механізму управління дебіторської заборгованості важливим напрямом є характеристика стану моніторингу та контролю за формуванням й інкасацією дебіторської заборгованості. Залежно від отриманих результатів будуть запропоновані відповідні управлінські дії щодо посилення моніторингу та контролю за створенням й поверненням заборгованості.

7. Результатом функціонування організаційно-економічного механізму управління дебіторською заборгованістю на комунальному підприємстві є отримання грошових коштів. В цьому контексті необхідно провести аналіз стану інкасації дебіторської заборгованості за послуги теплопостачання.

8. За результатами попереднього аналізу формується комплекс управлінських заходів щодо інкасації дебіторської заборгованості в рамках організаційно-економічного механізму управління.

Організаційно-економічний механізм управління дебіторською заборгованістю на ОКП «Донецьктеплокомуненерго» (рис.2) представляє собою комплекс цілеспрямованих управлінських дій, що застосовуються на основі відповідних процедур та інструментарію, в яких використовуються економічні показники стану, руху та інкасації дебіторської заборгованості на комунальному підприємстві, і які спрямовані на споживачів послуг з теплопостачання й здійснюються спеціальним підрозділом управління заборгованістю. Отже, організаційно-економічний механізм управління дебіторською заборгованістю на дослідженому комунальному підприємстві складається з наступних елементів:

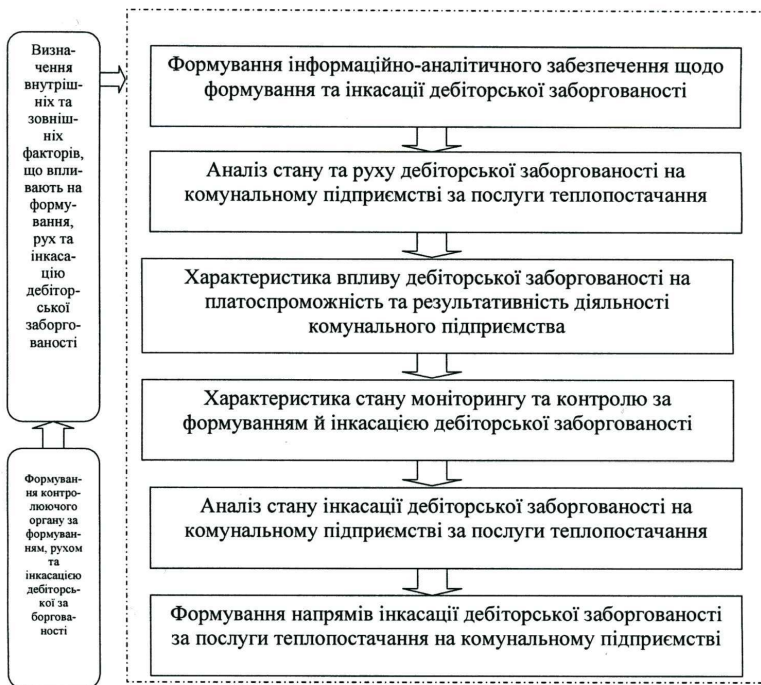

Рис.1 – Напрями формування організаційно-економічного механізму управління дебіторською заборгованістю на комунальному підприємстві за послуги теплопостачання.

Перший: формування дебіторської заборгованості на ОКП «Донецьктеплокомуненерго» здійснюється в розрізі відповідних споживачів та напрямів формування: населення, бюджетні організації, інші підприємства та організації, субсидії та пільги. Слід зазначити, що найбільшу питому вагу складає дебіторська заборгованість, створена населенням. Тому на сучасному етапі економічних перетворень значні управлінські зусилля необхідно спрямувати на зниження заборгованості населення. Поряд з цим, проблемні аспекти формування та інкасації дебіторської заборгованості інших споживачів необхідно також враховувати і перманентно здійснювати на кожному етапі використання організаційно-економічного механізму управління.

Для організації та здійснення роботи запропоновано створити й забезпечити функціонування підрозділу управління заборгованістю на комунальному підприємстві (другий елемент). Цей підрозділ здійснює організацію та управління процесом формування та інкасації

дебіторської заборгованості на ОКП «Донецьктеплокомуненерго». На другому етапі увага фокусується на створенні резерву сумнівних боргів та моніторингу платоспроможності споживачів комунальних послуг, контролю за виконанням договірних зобов'язань, моніторингу дебіторської заборгованості минулих періодів.

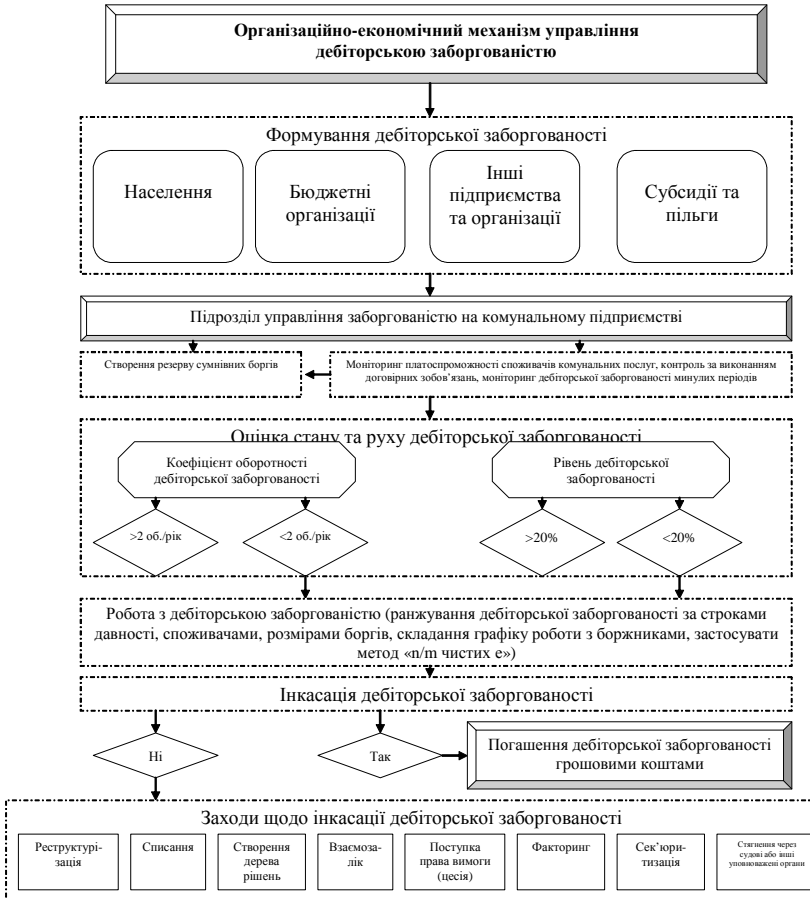

Рис.2 – Організаційно-економічний механізм управління дебіторською заборгованістю на ОКП «Донецьктеплокомуненерго»

В рамках третього елементу оцінюється стан і рух дебіторської заборгованості. При цьому проводиться аналіз коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості та показника її рівня. В існуючій прак-

тиці вітчизняних і зарубіжних компаній оптимальним рівнем дебіторської заборгованості вважається 20% питомої ваги в загальній структурі активів.

Отже, в організаційно-економічному механізмі управління дебіторською заборгованістю на ОКП «Донецьктеплокомуненерго» підвищення відповідного рівня потребує застосування дій, спрямованих на роботу з представленою заборгованістю (ранжування дебіторської заборгованості за строками давності, споживачами, розмірами боргів, складання графіку роботи з боржниками, застосувати метод «п/т чистих е»). В основі методу «п/т чистих е» лежить принцип матеріальної зацікавленості: якщо боржник сплатить вартість наданих послуг раніше встановленого строку е, то він може одержати знижку п, якщо термін знижки т дорівнює встановленому строку, то знижка не надається. У випадку, коли термін сплати пройшов, то до боржника застосовуються санкції. Отже, на дослідженому комунальному підприємстві можливе використання цього методу, що дозволить підвищити мотивацію у своєчасній оплаті послуг з тепlopостачання. При цьому необхідно розробити економічно обґрунтовану систему скидок та штрафів, що можуть виникнути при використанні представленого методу.

В організаційно-економічному механізмі при здійсненні оцінки стану та руху дебіторської заборгованості фокусується увага на узагальнюючому показникові ефективності формування та інкасації заборгованості – коефіцієнті оборотності дебіторської заборгованості. Встановлено, якщо цей коефіцієнт перевищує два обороти на рік, то можуть не застосовуватися представлені вище дії, натомість, коли дебіторська заборгованість здійснює менше 2 оборотів на рік, то, відповідно, застосовуються дії, спрямовані на роботу з дебіторською заборгованістю.

Четвертий елемент організаційно-економічного механізму управління включає роботу з дебіторською заборгованістю за визначеними вище напрямками.

Останній елемент організаційно-економічного механізму управління дебіторської заборгованості на ОКП «Донецьктеплокомуненерго» включає її інкасацію. Якщо в результаті здійснення попередніх дій не повертаються грошові кошти, що іммобілізовані у дебіторській заборгованості, то застосовується комплекс управлінських заходів щодо інкасації дебіторської заборгованості:

- реструктуризація;
- списання дебіторської заборгованості;
- створення «дерева рішень»;
- взаємозалік;

- поступка права вимоги (цесія);
- факторинг;
- сек'юритизація;
- стягнення через судові або інші уповноважені органи.

Якщо інкасація дебіторської заборгованості на дослідженому комунальному підприємстві здійснюється після проведення відповідних управлінських дій, то останнім етапом запропонованого механізму управління є погашення дебіторської заборгованості грошовими коштами.

Таким чином, запропонований організаційно-економічний механізм управління на ОКП «Донецьктеплокомуненерго» дозволяє не тільки своєчасно впливати на негативні процеси, диспропорції та асиметрії при формуванні й інкасації дебіторської заборгованості, але й діагностувати цей процес і попереджувати відповідні негативні явища.

1. Астапова Г.В., Астапова Е.А., Лойко Д.П. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины: Монография / Г.В. Астапова, Е.А. Астапова, Д.П. Лойко. – Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2001. – 526 с.

2. Богиня Д.П., Куликов Т.Г., Шамота В.М. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати: Монографія / Д.П. Богиня, Т.Г. Куликов, В.М. Шамота. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2001. – 286 с.

3. Большой экономический словарь. – 2-е изд. доп. и перераб. / Под ред. А.Н. Азриляна. – М.: Ин-т новой экономики, 1997. – 864 с.

4. Васильев В., Недряно А. Підходи до визначення сутності і структури організаційно-економічного механізму безпеки підприємницької діяльності. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65605.doc.htm.

5. Грішнова О.А., Василик А.В. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуалізацією трудової діяльності // Вісник Прикарпатського ун-ту. Вип.6. Серія: Економіка. – 2008. – С.5-9.

6. Козаченко Г.В. Організаційно-економічний механізм як інструмент управління підприємством // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2003. – №11. – С.27-38.

7. Лисенко Ю., Єгоров П. Організаційно-економічний механізм управління підприємством // Економіка України. – 1997. – №1. – С.26-31.

8. Моргачов І. Організаційно-економічний механізм управління ефективною діяльністю проєктних організацій // Схід. – 2006. – №5. – С.12-17.

9. Остапова Г.В., Остапова Е.А., Лойко Д.П. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины. – Донецьк, 2001. – 279 с.

10. Топоркова О.А. Організаційно-економічний механізм управління витратами у логістичній системі підприємства. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/58914.doc.htm.

11. Тульчинська С.О. Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку // Стратегічні пріоритети. – 2008. – №1(6). – С.89-95.

12. Шаманський М.С., Степанова Т.О. Концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму антикризового управління банком. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2009/fem/shamanskiy/library/tez2.htm>.

Отримано 20.10.2010